

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Oxford Companion to Irish Literature [Review of: R. Welch (1996) Goed naslagwerk Ierse literatuur verschenen]

Leerssen, J.T.

Published in:
Unknown

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Leerssen, J. T. (1996). Oxford Companion to Irish Literature [Review of: R. Welch (1996) Goed naslagwerk Ierse literatuur verschenen]. In R. Welch (Ed.), Unknown Oxford: Clarendon Press.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <http://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Goed naslagwerk Ierse literatuur verschenen

The Oxford Companion to Irish Literature, edited by Robert Welch (assistant editor: Bruce Stewart). Oxford: Clarendon Press, 1996; 614 pp. ISBN 0-19-866158-4

De titel klinkt rechttoe-rechtaan, zoals bij de andere *Oxford Companions*; maar een *Oxford Companion to Irish Literature* is natuurlijk iets speciaals. Wat is dat, 'Irish literature'? Is dat literatuur in de Ierse taal, of literatuur afkomstig uit Ierland?

Die vraag is niet bepaald nieuw. Dat er al zo lang zoveel verwarring of wrevel bestaat over het gebruik van termen als 'Scotia', 'Ireland', 'Éire', 'Gaelic' c.q. 'Irish' of zelfs 'Erse', laat staan 'Anglo-Irish', geeft al aan dat er nogal wat onzekerheid bestaat over de identiteit van Ierland en de Ierse cultuur of literatuur.

Tot voor kort werkten de takken van wetenschap die zich hiermee bezig hielden, langs elkaar heen. Anglo-Ierse literatuur was een specialisme binnen de Anglistiek, de Keltologen waren *die-hard* filologen met weinig zin voor literatuurwetenschappelijke analyse (laat staan theorievorming), en de geschiedenis hield zich bezig met landbouwprijzen en verkiezingsuitslagen, nauwelijks met cultuur. Ook keken kunsthistorici, kerkhistorici of neolatinisten wel eens met een half oog naar Ierse bronnen, maar telkens vanuit de interessesfeer van hun eigen uitvalsbasis.

In de laatste jaren heeft de toenemende neiging tot interdisciplinariteit echter ook in Iers opzicht voor een doorbraak gezorgd. Ierland is als onderwerp voor 'regio-studies' ontdekt, en her en der is zoiets als 'Ierse studies' van de grond gekomen. De diverse cultuuruitingen van Ierland, in meerdere talen (Engels, Gaelic, Latijn) en in meerdere 'media' (schriftelijk, oraal, pictoraal enz.) worden eerder nu in hun onderlinge relatie en in hun gezamenlijke maatschappelijke achtergrond bestudeerd. Die ontwikkeling stemt tot tevredenheid.

Eén manco liet zich daarbij tot voor kort sterk voelen: een gebrek aan goede overzichtswerken. De Iers-Gaelische literatuur bijvoorbeeld is slecht beschreven. Er zijn wel korte inleidingen, maar geen goede overzichtswerken: de sterk verouderde, op mythische pseudogeschiedenis berustende inleidingen van Douglas Hyde en van Aodh de Blácam zijn ronduit misleidend (alsof men een aankomend medicus college zou moeten laten lopen bij Klazien uit Zalk), en de betrouwbaarder bronnen zijn veelal in het Gaelic, en/of sterk gespecialiseerd. Het is tekenend dat, bij gebrek aan beter, de meer dan een eeuw oude nagelaten collegedictaten van Eugene O'Curry, verouderd als ze zijn, nog altijd tot de betere inleidende overzichtswerken behoren voor de Ierse literatuurgeschiedenis! Ik herinner mij hoe moeizaam ik mezelf heb moeten 'inwerken' in deze materie met behulp van van talrijke, meestal suspecte bloemlezingen, en de beschrijvende MSS-catalogi van het British Museum en de Royal Irish Academy. De Gaelische literatuurgeschiedschrijving mag in de laatste decennia een hoge vlucht genomen hebben, men populariseert weinig, en de buitenstaander of de beginneling kan vooralsnog nauwelijks profiteren van deze expertise. Bij de Anglo-Ierse literatuur en de Ierse cultuurgeschiedenis ligt er een ander probleem: hier ligt het zwartepunt eerder op de interpretatie dan op de presentatie.

Om zulke redenen is de verschijning van Welch's *Oxford Companion* uitermate welkom. Het is weliswaar eerder een 'naslagwerk' dan een 'overzichtswerk', maar in dit

postmoderne tijdsgewricht mag dat geen probleem vormen; immers, ook de Nederlandse literatuurgeschiedenis wordt nu gepresenteerd in videoclip-achtige fragmenten over losse 'data' (bijvoorbeeld in het door Schenkeveld - v.d. Dussen geredigeerde overzichtswerk). Welnu, wie deze *Oxford Companion* ter hand neemt en zich van lemma naar lemma laat voeren, bloempjes plukkend als Roodkapje in het bos, die krijgt een zeer goede, gedegen dosis informatie aangereikt over het onderwerp en zijn achtergronden. Dat is *high praise indeed*, want het referentiekader omvat Gaelische, Anglo-Ierse en neolatijnse literatuurgeschiedenis alsmede informatie van folkloristische of ideeënhistorische aard, reikend van de *Táin* tot Roddy Doyle, van Giraldus Cambrensis tot *Dracula*, en van Swift tot Nuala Ní Dhomhnaill.

Ik heb geprobeerd om de samenstellers op tekortkomingen of leemtes te betrappen, en dat bleek vrijwel onmogelijk. De 'groten' van de Anglo-Ierse literatuur zijn natuurlijk meer dan voldoende vertegenwoordigd (elk afzonderlijk verhaal binnen James Joyce's *Dubliners* heeft een eigen lemma!), en de afzonderlijke trefwoorden geven hebben vrijwel allemaal het grote voordeel dat ze helder en beknopt de fundamentele informatie aanreiken, meestal de meest recente stand van onderzoek op het onderhavige gebied weerspiegelen zonder zich in gespecialiseerde controverses te begeven, en verdere bibliografische informatie aanreiken voor de nader geïnteresseerde lezer. Maar er is meer. Deze *Oxford Companion* bevat lemmata op bredere concepten en onderwerpen zoals 'Anglo-Irish literature' en 'The Hidden Ireland', of 'folklore' en 'folksong'; 'dánta gradha' en 'bardic poetry'; 'translation from the Irish' en 'translation into Irish'. Er zijn lemmata op tweederangs achttiende-eeuwse dramaturgen zoals Francis Dobbs en Georges Howard; op politiek- of wetenschaps-historische figuren zoals Johann Kasper [sic] Zeuss, Douglas Hyde en Éamonn De Valera; op obscure Ierse dichters uit de nadagen van de literaire traditie zoals Séafradh Ó Donnchadha an Ghleanna of Máire Bhuf Ní Laoghaire. Dat we niets kunnen vinden over Walley Oulton (niet zozeer een derderangs, dan wel een vierderangs-dramaturg uit de achttiende eeuw) of over de zeventiende-eeuwse Nuala Ní Dhomhnaill (in tegenstelling tot haar hedendaagse naamgenoot) vermeld ik dan ook alleen maar om aan te geven hoe hard ik heb moeten zoeken naar lacunes, en op welk laag water zulke spijkers zich bevinden. Neen, U2 staat er niet in; maar Percy French wél.

Hoe staat het met het keltologisch gehalte? Uitgerekend voor de Gaelische literatuurgeschiedenis is het erg moeilijk om een uitputtend naslagwerk op te stellen. De meest voor de hand liggende manier om literatuurhistorische informatie aan te reiken is per auteur; maar in de Ierse literatuurgeschiedenis is de identiteit van de diverse auteurs weinig geprononceerd. Veel teksten zijn anoniem of onzeker van herkomst, of (in het geval van *duanairí*) het werk van meerdere auteurs ten behoeve van één geadresseerde of familie. Deze *Oxford Companion* heeft moedig geprobeerd om er het beste van te maken. De voornaamste anonieme teksten staan vermeld onder titel, van de *Táin* en de diverse *Immrama* tot *Pairlement Chloinne Tomáís*. (Helaas ontbreekt *An Siogaf Rómhánach*, hoewel dat zeventiende-eeuwse gedicht toch uitermate belangrijk is). De bekendste dichters (zij bijvoorbeeld wier werk onder hun naam is uitgegeven door de Irish Texts Society) staan apart vermeld (Tadhg Dall Ó hUiginn, Giolla Brighde Mac Con Midhe; diverse Ó Dálaigh of Mac an Bhaird dichters). In andere gevallen wordt voor de hele familie één gezamenlijk lemma opgenomen (Ó Gnímh). Ook de belangrijkste codices

worden vermeld, hoewel de aaneenrijging van lemmata onder 'Lebor' of 'Book' de niet-geïnitieerde lezer niet altijd voldoende duidelijk maakt of het gaat om een tekst (Lebor Gabála Érenn, Lebor na Cert) of om een gebonden handschrift (Lebor na hUidhre, Lebor Leacáin). Daar staat tegenover dat de diverse *duanairí* wel adequaat worden gesignaleerd *sub verbo*.

Natuurlijk staan er ook foutjes in. Er zijn drukfouten, en kleinere lapsussen: zo bijvoorbeeld het feit dat men George Petrie (1789-1866) ten onrechte de titel 'Sir' geeft (zijn enige eretitel was een eredoctoraat van Trinity College, Dublin); of het feit dat de vroeg-zeventiende-eeuwse dichter Muiris Mac Gearailt abusievelijk geklasseerd wordt onder de genitief-vorm van zijn naam (Mhic Gearailt) - kennelijk een misverstand omdat hij door de bronnen meestal met patroniem wordt vermeld als *Muiris mac Dháibhí Dhuibh Mhic Gearailt* ('Muiris, Dáibhí Dubh Mac Gearailt's zoon').

Maar dat soort uitglidertjes valt in het niet bij de grote verworvenheid van de *Oxford Companion*, die de gespecialiseerde inzichten uit diverse takken van wetenschap bijeen brengt toegankelijk maakt voor een groter publiek. Drukfouten en misstappen kunnen eenvoudig worden opgelost bij een volgende editie. Een eventuele volgende editie zal weinig te verbeteren hebben op de huidige; hoogstens zou het wenselijk zijn dat voor de belangrijke, wijdvertakte families (O'Neill, O'Donnell, O'Brien; Mac an Bhaird, Ó Cléirigh, Ó hUiginn) stamboompjes worden aangeboden. Voor de rest laat deze *Oxford Companion* weinig te wensen over. Dit is een degelijk en waardevol boek dat in een grote behoefte voorziet. Studenten en onderzoekers zullen er tot in lengte van jaren profijt van hebben.

Joep Leerssen

Een Ierse speurder uit de zevende eeuw

Peter Tremayne, *Absolution by Murder; Shroud for the Archbishop; Suffer Little Children*, London: Headline, 1994; 1995; 1995, ISBN 0 7472 4602 5; 0 7472 4848 6; 0 7472 4849 4.

De detectiveromans van Ellis Peters, waarin de 13e-eeuwse Welshe monnik Cadfael de hoofdrol speelt, zijn niet de eerste in hun soort. Wel hebben zij de populariteit van middeleeuwse speurders bij het grote publiek een enorme impuls gegeven. Dit blijkt alleen al uit het feit, dat de boeken van Ellis Peters naast *In de naam van de roos* als enige verfilmd zijn, en dat deze verfilmingen onlangs in de serie KRO-detectives op de Nederlandse buis te zien zijn geweest. Een ander gevolg is dat het idee om ontspanningslectuur in de middeleeuwen te situeren van verschillende zijden navolging heeft gekregen. Zo kunnen wij inmiddels de avonturen volgen van detectives die opereren in Cambridge en Oxford (beide 13e eeuw), en in London (13e resp. 14e eeuw). In een tijdschrift gewijd aan Keltische onderwerpen verdienen speciale vermelding de bijzonder aardige detectives van Candace Robb (London: Mandarin Paperbacks), aangezien haar speurder Owen Archer een Welshman is, die in het 14e-eeuwse York terecht gekomen is, waar hij misdaden oplost in dienst van de Aartsbisschop. Intussen is nog een schrandere Keltische speurder actief geworden, Sister Fidelma, non in het klooster van Brigit te Kildare. Haar geestelijke vader is Peter Tremayne, die onder zijn eigen naam, Peter Berresford Ellis, een reeks (populair-) wetenschappelijke boeken